

SKUPAJ za SKUPAJ

**ljudske zahteve kontra
predvolilnim obljubam**

Kandidatkam in kandidatom za županjo oz. župana Mestne občine Maribor!

Več kot pet let se v ožjih lokalnih skupnostih - v Novi vasi, na Studencih, v Radvanju in na Pobrežju, na Taboru, v Magdaleni, skupaj Center in Ivan Cankar, v Koroških vratih, v Pekrah in Kamnici, od nedavnega tudi na Tezmem, redno srečujejo sosede, ki na zborih samoorganiziranih četrtnih in krajevnih skupnosti (SČKS) razpravljajo o svoji bivanjski sredini – kakšne probleme zaznavajo in kako jih rešiti.

V oktobru smo v Iniciativi mestni zbor (IMZ), ki zbere sicer moderira, organizirali serijo javnih posvetov o tematikah, ki so se v preteklih petih letih delovanja zborov pogosto pojavljale na dnevnem redu, pa v tem času ni bilo zaznati premika na bolje.

Občani smo s pomočjo strokovnjakov predebatirali problemska področja ter oblikovali zahteve za spremembe in izboljšave v delovanju MOM, ki jih pričakujemo od prihodnje županje ali župana. V zahtevah so zajeti nekateri aspekti lokalne samouprave, mestne uprave in proračuna, pa okolja in prostora, komunalne infrastrukture, prometa in delovanja javnih podjetij. V IMZ smo iz zahtev formulirali vprašanja in vam jih posredujemo, da se do njih opredelite. Vaše odgovore bomo posredovali občankam in občanom, ki se udeležujejo zborov SČKS, hkrati pa jih bomo tudi čim širše publicirali.

Kaj pravite, Matic Matjašič?

Pričakujemo, da se boste z vašimi odgovori, opredelitvami in utemeljitvami pisno odzvali do sobote, 10. novembra, do 17.00, nazaj na e-naslov info@imz-maribor.org

FINANCE IN DELOVANJE MESTNE UPRAVE

Naročanje storitev zunanjih izvajalcev

Občani ugotavljamo, da se stroški delovanja občinske uprave skozi leta nerazumno višajo in precej odstopajo od slovenskega povprečja, tudi povprečja mestnih občin. Ugotavljamo, da velik del dviga stroškov delovanja uprave nastaja, ker MOM naloge, ki naj bi jih opravljali usposobljeni strokovni kadri, zaposleni v upravi, naroča pri zunanjih izvajalcih. Takšno outsourcinganje zajema tako pripravo osnovne projektne dokumentacije kot pravna svetovanja in zastopanja na raznih področjih delovanja uprave. Prepričani smo o neracionalnosti takšnega početja.

Zahtevamo

da župan takoj po nastopu funkcije opravi pregled nalog mestne uprave in njihovo izvedbo, identificira točke nerazumnega naročanja zunanjih izvajalcev ter usposobi mestno upravo za samostojno izvedbo večine svojih nalog.

Kaj pravite?

Ali se strinjate z oceno stanja?

Če je odgovor DA: Kako in v kolikšnem času bi stanje izboljšali? Če je odgovor NE: S čim se ne strinjate?

DA. Prva točka našega programa je revizija mestne uprave in proračuna. Mestna uprava ima ogromno strokovnjakov, njihov potencial pa žal ni izkoriščem, ampak se, kot ugotavljate zadeve predaja zunanjim izvajalcem, ki se jih drago plačuje. Evidenten primer je npr. Revizijska služba, ki sama opravi manjši del dela, ostalo se »outsourca«
zunanjim izvajalcem, ki delo drago zaračunajo, poleg tega pa je pri zunanjih izvajalcih edini interes zaslužek, medtem ko ima(mora imeti) uprava širši javni interes.

Revizija mestne uprave, pregled nalog, ki se »outsourcajo«
in vse kar spada k celovitemu pregledu, bo opravljeno kot prioritarno – v roku 6 mesecev od prevzema mandata.

FINANCE IN DELOVANJE MESTNE UPRAVE

Transparentnost porabe javnih sredstev

Občani ugotavljamo, da je poraba proračunskih sredstev pogosto netransparentna, zakonsko zapovedano objavljeni dokumenti pa so laičnemu uporabniku nerazumljivi. Javna razprava o najpomembnejših občinskih odlokih se ne izvaja, mestna uprava pa nima zasnovanih postopkov za odzivanje na predloge in komentarje javnosti.

Zahtevamo,

(1) da se v poslovniku Mestnega sveta Mestne občine Maribor (MS MOM) definira obvezna 30-dnevna javna razprava ob sprejemanju vsakega proračuna med prvim in drugim branjem. Določi naj se obvezna obravnava vsakega predloga ali komentarja občanov, ki v tem obdobju prispe. **Obrazložitev, kako je vsak posamičen predlog ali komentar občana vsebinsko vplival na proračun, mora biti sestavni del proračuna.**

(2) da se ob zakonsko obvezni objavi uradnega dokumenta, proračun MOM občanom predstavi tudi v poljudni, poenostavljeni in lažje razumljivi obliki. Predlagamo, da se uporabi sistem Open budgets, ki proračun predstavlja bolj vsebinsko logično kot računovodsko, grafično podprto z infografikami. Praksa, ki bi jo bilo vredno vzeti za vzor je iz hrvaške občine Sisak http://proracun.sisak.hr/moj_proracun.html

(3) Zahtevamo, da MOM že med izvedbo večjih projektov hkrati opravlja notranjo revizijo izvedenih postopkov.

Kaj pravite?

Ali boste uvedli obvezno 30-dnevno javno razpravo ob sprejemanju proračuna?

DA. Nepojmljivo je, da je do zdaj ni bilo. Na nacionalni ravni npr. ima vsak zakon v postopku predvideno javno razpravo, nenormalno je, da najpomembnejši dokument v občini ne omogoča mnenja širše javnosti.

Ali boste privzeli tehniko Open budgets ali kakšno podobno učinkovito rešitev za bolj poljudno predstavitev občinskega proračuna javnosti?

Absolutno, morajo biti vsi dokumenti, predvsem pa proračun in poraba javnega denarja, javno objavljeni, pa ne samo v obliki 600 stranskega neberljivega dokumenta ampak v obliki grafov, tabel. V sodelovanju z npr. Inštitutom Danes je nov dan, ki je pripravil orodje »Parlamer« in druga orodja, bi zadevo prenesli na lokalni nivo.

Kako nameravate izvajati nadzor nad izvedbo večjih projektov?

Že zgoraj opisano, te naloge mora izvajati mestna uprava – služba za revizijo, ki se mora okrečiti in voditi nadzor nad vsemi večjimi projekti.

FINANCE IN DELOVANJE MESTNE UPRAVE

Izboljšanje delovanja strokovnih služb mestne uprave

Občani ugotavljamo, da je delovanje posameznih občinskih uradov med seboj neusklajeno. Ne zgodi se redko, da dobimo od dveh uradov, ki delata na istem projektu, različne odgovore na isto vprašanje. Kaže, da je pretok informacij med uradi slab, da en urad ne ve, kaj počne drugi. V strokovnih službah manjka kader s kompetencami predvsem na področju priprave prijav za črpanje kohezijskih sredstev, kjer se MOM odreže zelo slabo.

Zahtevamo,

(1) da se reorganizira notranje delovanje mestne uprave tako, da se izboljša komunikacija med posameznimi uradi in službami.

Kaj pravite?

Ali se strinjate z oceno stanja?

Če je odgovor DA: Kako in v kolikšnem času bi stanje izboljšali?

Če je odgovor NE: S čim se ne strinjate?)

DA. Revizija mestne uprave in nato reorganizacija glede na ugotovljeno je nujna, v roku 6 mesecev po volitvah. Uvedejo se lahko skupne službe, na uradih se določi posamezne osebe, ki so odgovorne za sodelovanje z drugimi uradi predvsem pa se mora direktor/ica mestne uprave več ukvarjati z zaposlenimi in koordinacijo uradov.

Kot primer: na področju mladine, na državni ravni, je na vsakem ministrstvu določena ena oseba, ki je odgovorna za medsektorsko povezovanje na področju mladine. Te osebe so tudi člani Sveta Vlade RS za mladino na strani vlade, na drugi strani pa predstavniki mladih. Te osebe poznajo področje in so v kontaktu z ostalimi ministrstvi odvisno od projekta. (Seveda v praksi še ni popolnoma zaživel, vendar gre za dobro zasnovo povezovanja med uradi).

FINANCE IN DELOVANJE MESTNE UPRAVE

Komuniciranje z občani

Občani ugotavljamo, da se, ko se z vprašanji in pobudami obrnemo na urade in službe mestne uprave, te ne odzivajo zadovoljivo in v več primerih ne zadostijo minimalnim standardom, ki jih zapoveduje Zakon o splošnem upravnem postopku. Odgovori ne dospejo v zakonsko zapovedanem roku, neredko sploh ni odgovora. Odgovori, ki dospejo, imajo večkrat le bežno zvezo z zastavljenim vprašanjem. Hkrati občani ugotavljamo, da je »krajevno običajen način« obveščanja krajanov o relevantnih dogodkih nezadosten, premalo proaktiven. Zgolj objava na nefunkcionalni spletni strani MOM, kjer funkcija iskanje zelo slabo deluje, še ne pomeni, da je informacija občanom primerno posredovana. Ne gre pričakovati, da bodo občani dnevno raziskovali stotine podstrani spletnega portala MOM.

Zahtevamo,

(1) dosledno izvajanje Zakona o splošnem upravnem postopku in hkrati, da MOM vzpostavi mailing listo in/ali kakšno drugo obliko neposrednega obveščanja občanov, na katero se lahko oseba prijavi, in tako neposredno prejema informacije, ki so zanjo relevantne.

(2) da MOM vzpostavi dodatne informacijske točke na relevantnih avtobusnih postajah ali drugih točkah, ki jih pogosto uporabljajo občani ter tam objavlja informacije, pomembne za posamezne MČ in KS. Informacijske table naj vzpostavi tudi v glavnih trgovskih centrih.

Kaj pravite?

Ali bi vzpostavili direktne kanale obveščanja občanov glede na želje občanov? Kakšne kanale in do kdaj bi to opravili?

DA. Omenili smo že, da bi uvedli lokalno orodje po vzoru »Parlametra« na državni ravni ter odprli (tudi vizualno) proračun. Priznati gre tudi dobro idejo projekta »Izboljšajmo Maribor« (spletna in mobilna aplikacija) vendar je trenutna oblast pozabila na ključno stvar, na drugi strani ni nikogar ki bi na to odgovorjal. Na vsakem uradu bomo določili osebo, ki bo odgovorna za posredovanje informacij javnosti ter odgovarjanje na vsa vprašanja občanov, spremljanje predlogov aplikacije izboljšajmo Maribor ipd.

Ali bi vzpostavili dodatne kanale obveščanja občanov glede na želje občanov? Kakšne kanale in do kdaj bi to opravili?

DA. Digitalne informacijske table, bi morale biti nekaj normalnega v modernem mestu. Maribor ima 2, 3 pokvarjene v centru mesta izpred več let. Tovrstne table niso prevelik strošek in se lahko namestijo na površine občine – dober predlog avtobusnih postajališč, mladi podpiramo.

Transparentnost in racionalizacija delovanja mestnega sveta

Mestni svet MOM je v zadnjem mandatu deloval kaotično. Vrstile so se izredne in dopisne seje, včasih celo več sej naenkrat. Za razliko od redne seje so v obeh drugih omenjenih primerih roki za seznanjanje svetnikov z gradivom krajši, javne razprave ni. Oboje niža kakovost dela mestnega sveta. Onemogočena razprava med svetniki je še posebej sporna v primerih, ko se na izrednih sejah obravnavajo več deset milijonov evrov težki rebalansi proračuna. Dopisne seje pa so težavne ne le zaradi umanjkanja debate znotraj MS MOM, ampak tudi zato, ker jih ne more spremljati javnost. Problematična je še nedavna sprememba poslovnika MS MOM, ki onemogoča objavljanje posnetkov sej MS MOM. Kaos v delovanju MS MOM vnaša kaos v delovanje občinske uprave, delovanje mestnega sveta je od javnosti vse bolj odrezano.

Zahtevamo,

(1) da se v Poslovnik MS MOM doda zapis, ki bo uredil javno objavo slikovnih in zvočnih posnetkov sej MS MOM.

Konkretni tekst spremembe:

V 3. členu se drugi stavek spremeni tako, da se glasi:

Mestni svet zagotavlja javnost dela z obveščanjem javnosti o svojem delu, z navzočnostjo občanov in predstavnikov javnih občil na svojih sejah, z neposrednim prenosom sej preko spletne strani mestne občine, z objavo slikovnih posnetkov sej ter na druge načine v skladu s predpisi mestne občine.

V 64. členu se doda nov tretji odstavek, ki se glasi:

Slikovni in zvočni posnetek se neposredno predvaja na spletni strani mestne občine ali lokalni TV. Slikovni in zvočni posnetek je objavljen in javno dostopen na spletni strani MOM ali lokalni TV do datuma enega leta po koncu mandata MS, katerega seja se je snemala. Po tem datumu se posnetek strokovno odstrani.

Kaj pravite?

Ali ste pripravljeni vložiti in sprejeti predlagane spremembe poslovnika?

Sam sem v prejšnjem mandatu kot predstavnik mladinskega sveta sedel na vseh sejah MS. Ko kdaj nisem mogel, sem bil izredno vesel prenosa, ali pa ogleda posnetkov. Ko so se posnetki lani ukinili, sem bil šokiran in razočaran, ter se spraševal čemu? Kaj skrivajo? Ali ni mestni svet in razprava tam od vseh Mariborčanov?

Absolutno, ko bomo mladi v mestnem svetu bomo zagovarjali prenos in objavo posnetkov, še več, zagovarjali bomo, da se v digitalni (razumljivi) obliki objavi vsa glasovanja, prisotnost svetnikov na sejah, njihovo aktivnost ipd. Omenil sem že, da nam je zelo všeč orodje »Parlameter« ki bi ga prenesli na lokalno raven.

Transparentnost in racionalizacija delovanja mestnega sveta

Zahtevamo,

(2) da se v Poslovniku MS MOM spremenijo relevantni členi poslovnika na način, da bo onemogočeno izvajanje več sej hkrati in onemogočeno pričeti z naslednjo sejo, preden se prejšnja ne zaključi.

Konkretni tekst spremembe:

V 31. členu se prva dva stavka spremenita tako, da se glasita:

Župan lahko skliče izredno sejo sveta, preden je končana predhodno sklicana izredna seja, mestni svet pa nove izredne seje ne more začeti, dokler ne konča prejšnje izredne seje.

V 32.a členu se prvi stavek spremeni tako, da se glasi:

V izjemnih in nujnih primerih, ko ni mogoče sklicati izredne seje in bi lahko nastale škodljive posledice, lahko skliče župan dopisno sejo. Dopisne seje ni možno sklicati za obravnavo odloka v prvi obravnavi.

Kaj pravite?

Ali ste pripravljeni vložiti in sprejeti predlagane spremembe poslovnika?

DA. To bomo mladi če bomo izvoljeni v mestni svet tudi storili (skupaj z ostalimi spremembami).

Nedopustno je, da se pomembna gradiva sprejemajo v kaosu treh izrednih, rednih sej, ter, da Župan celo vsiljuje izredne seje in izsiljuje svetnike, da prej ne morejo nadaljevati redne seje. Nedopustno!

Javna razprava o proračunu

Šele na zadnji seji MS MOM je občina spremenila poslovnik mestnega sveta na način, da ta sedaj predvideva javno razpravo ob sprejetju najpomembnejšega dokumenta občine, proračuna. Žal pa se ta javna razprava »lahko« zgori le, če so izpolnjeni dodatni pogoji. Postavljeni so tako nerealistično, da je očitno, da se pod takšnimi pogoji ta razprava nikoli ne bo izvedla.

Zahtevamo,

(1) da se v Poslovniku MS MOM spremenijo določila, ki urejajo javno razpravo ob sprejetju proračuna na način, da bo le ta obvezna ne glede na druge okoliščine.

Konkretni tekst spremembe:

29. člen se spremeni tako, da se glasi:

Gradivo mestnega sveta se objavi na spletnih straneh mestne občine.

Ob objavi predloga proračuna se pozove javnost, da v roku 30 dni na način, določen z objavo, sporoči morebitne pripombe in predloge.

Ob objavi predloga razvojnih načrtov in odlokov, ki so po naravi splošnega pomena, razen če zakon ali ta poslovnik ne določata drugačnega postopka, se lahko pozove javnost, da v roku 30 dni na način, določen z objavo, sporoči morebitne pripombe in predloge.

Javna razgrnitev prostorskih aktov se izvede v skladu z določili zakona, ki se nanaša na urejanje prostora.

Po končani obravnavi iz prvega ali drugega odstavka tega člena pripravi mestna uprava poročilo o sodelovanju javnosti s predstavitvijo vpliva pripomb in predlogov na vsebino gradiva.

Poročilo o sodelovanju javnosti pri pripravi gradiva je sestavni del gradiva in se objavi na spletni strani mestne občine.

Gradivo zaupne narave se ne objavlja, način ravnanja s takšnim gradivom pa določa pravilnik, ki ga izda župan.

V 102. Členu se spremeni drugi odstavek tako, da se glasi:

Istočasno s predložitvijo proračuna mestnemu svetu, župan le-tega posreduje svetom mestnih četrti in krajevnih skupnosti in ga objavi na spletni strani mestne občine s pozivom javnosti, da v roku 30 dni sporoči morebitne pripombe in predloge.

Kaj pravite?

Ali ste pripravljeni vložiti in sprejeti predlagane spremembe poslovnika?

Na podobno vprašanje sem odgovoril že zgoraj, da javna razprava mora biti. Podpiramo in mladi bomo vložili predlagane spremembe poslovnika.

Proračun se nikakor ne sme sprejemati po hitrem postopku brez vključitve javnosti. Predvsem pa je treba s pripravo proračuna začeti dovolj hitro, da se ne sprejema sredi tekočega leta proračuna, nato pa župan izsiljuje svetnike, da ga sprejmejo po hitrem postopku, zato ker je že pozno, in je nujno da porabniki proračuna prejmejo sredstva. Takšno izsiljevanje se je dogajalo v prejšnjem mandatu in je nedopustno. Proračuna mora biti sprejet pred 1.1. leta proračuna in mladi bomo to zagovarjali tudi v mestnem svetu.

LOKALNA SAMOUPRAVA

Javna obravnava sprememb Statuta MOM in Poslovnika MS MOM

V zadnjem mandatu in pol smo občani podali več predlogov za spremembo Statuta MOM in Poslovnika MS MOM, ki sta temeljna dokumenta za delovanje občine. Na predloge se mestne službe praviloma sploh niso odzvale, kaj šele, da bi bili predlogi obravnavali na MS MOM.

Participatorni proračun

Participatorni proračun je obravnavan kot kakovosten mehanizem vključevanja občanov v odločanje o javnih sredstvih. Kljub temu, da je MOM prva v Sloveniji pilotno izvedla participatorni proračun v eni izmed četrti, ga ne izvaja dosledno, mestna oblast pa svojih izrečenih zavez do občanov ne jemlje resno.

Zahtevamo,

(1) da statutarno pravna komisija ali druge pristojne službe prispele predloge, ki se nanašajo na spremembo Statuta MOM ali Poslovnika MS MOM, preuči in se do njih opredeli iz tehničnega stališča, to stališče pa se objavi na spletni strani MOM.

Zahtevamo,

(1) da se v Statut MOM vpiše obvezo izvajanja participatornega proračuna v celotnem območju MOM v obsegu najmanj 1 % proračuna, razdeljenega med MČ in KS glede na enačbo, ki jo je sprejela delovna skupina za participatorni proračun MOM v letu 2017.

Konkretni tekst spremembe:

105. člen se spremeni tako, da se doda četrti odstavek

(4) Župan predlog proračuna pripravi tako, da se del sredstev proračuna nameni financiranju projektov, ki jih neposredno predlagajo in izberejo občani. Če ni z drugim predpisom občine določeno drugače, se za financiranje teh projektov nameni sredstva v višini, ki ne sme biti nižja od 1 odstotka letnega proračuna občine.

Trenutni četrti odstavek postane peti odstavek.

Kaj pravite?

Ali ste pripravljeni vzpostaviti postopek javne obravnave predlogov sprememb Statuta MOM in Poslovnika MS MOM?

Odgovor je enak, vsem zgornjim o proračunu. Abolutno vključitev javnosti v pripravi najpomembnejših dokumentov občine. Zaradi koga je občina tukaj če ne zaradi občanov?

Kaj pravite?

Ali ste pripravljeni pričeti z doslednim izvajanjem participatornega proračuna v opisanem obsegu? Ali ste pripravljeni v statut občine vpisati obvezo izvajanja participatornega proračuna?

LOKALNA SAMOUPRAVA

Povečanje pooblastil svetom MČ in KS

Sveti KS in MČ so skozi leta izgubljali pooblastila. S pooblastili, kot jih imajo sedaj, so za občane skoraj neuporabni, saj samostojno ne odločajo o praktično ničemer več. Dobro bi bilo, da se jim vloga, ki so jo imeli v preteklosti, povrne in se določena pooblastila ožjim lokalnim skupnostim znova podelijo.

Zagotovitev kadrovske podpore svetom MČ in KS

Administrativne naloge in velik delež neposrednih stikov z občani med uradnimi urami opravi tajnik MČ ali KS. Opažamo, da je tajnikov premalo, več MČ in KS si deli enega skupnega. Zato je dejanski čas uradnih ur, ko lahko občani dostopajo do MČ in KS, po nekod izredno skop, tudi samo 2-krat 2 uri na teden in še to v času, ko je večina občanov v službi. Tajniki so tako neprestano na poti med eno in drugo MČ/KS, problematik skupnosti ne poznajo.

Zahtevamo,

(1) da MOM organizira javno razpravo o vlogi MČ in KS kot jo želijo občani. Skozi razpravo naj se identificirajo pristojnosti, ki naj bi jo sveti ožjih delov občine imeli, da bi ti bolje zadovoljevali potrebe svojih krajanov. Rezultate posveta naj se nato uveljavi v praksi.

Zahtevamo,

(1) Zahtevamo, da se vsaki MČ in KS zagotovi tajnik, ki bo svoje delo opravljal le v tisti ožji lokalni skupnosti. Temu primerno se poveča obseg uradnih ur.

Kaj pravite?

Ali ste pripravljeni organizirati javno razpravo o vlogi MČ in KS, na kateri bi lahko občani in svetniki MČ in KS osmislili vlogo ožjih delov občine? Kdaj bi to naredili?

DA. V okviru reorganizacije mestne uprave (v prvih 6ih mesecih mandata)

Kaj pravite?

Ali boste zagotovili vsaki MČ in KS svojega tajnika? Do kdaj boste to uredili?

Strinjam se z vami o pomembnosti participatornega proračuna, kot temelj lokalne samouprave in aktivnega državljanstva in absolutno tako osebno kandidat, kot stranka Lista mladih. Povezujemo podpiramo uvedbo participatornega proračuna in ga bomo ob izvolitvi bodisi za župana ali zgolj s svetniki v mestnem svetu aktivno zagovarjali in realizirali v Mestni občini Maribor. Še več, participatorni proračun smo postavili v 1. točko našega programa (12 točk programa Povezujemo Maribor). Seveda bomo vsi kandidate in stranke v predvolilni kampanji podpirali tovrstne zadeve (nekateri iskreno, nekateri za ceno všečnosti), zato mi dovolite pojasnit še nekaj osebnega ozadja in izkušenj z participatornim proračunom. (odgovor se nadaljuje)

LOKALNA SAMOUPRAVA

(nadaljevanje odgovora)

- v začetku meseca sem aktivno sodeloval v Šoli za župane, ki ga je organiziralo stičišče NVO (udeležili smo se ga 3/18 kandidatov v MOM) in kjer so nam podrobno predstavili delovanje PP, vzpostavili smo tudi kvaliteten dialog z strokovnjaki iz tega področja IMZ (Matic Primc) in bomo z njimi še sodelovali
- v lanskem letu sem bil član delovne skupine "Rastimo skupaj", v okviru Mladinskega sveta Slovenije (MSS), ki je aktivno delala z petimi občinami, med njimi tudi Kranjska Gora, ki smo ji za začetek bolj aktivnega dialoga na enem od sestankov predlagali uvedbo mladinskega PP. Po nekaj sestankih delovne skupine in občine, je to danes tudi realnost in ponosen sem, da sem bil del ožje skupine, ki je vzpodbudila ta korak v Kranjski Gori.

Poleg tega, se kot predsednik Mladinskega sveta in predstavnik mladinskih svetov lokalnih skupnosti ogromno srečujem s tovrstnimi lokalnimi praksami, odlično smo sodelovali tudi z občino Ajdovščina ter tamkajšnjim mladinskim svetom in inštitutom.

Verjamem, da bomo z iskreno željo ter znanjem in supportom vseh vas, ki se s tem še bolj podrobno ukvarjate, participatorni proračun uspešno izvedli tudi v Mestni občini Maribor. V kolikor bom izvoljen za Župana, ali v kolikor bomo mladi. v mestnem svetu, bo do tega zagotovo prišlo!

1% se mi zdi primerno za začetek, lahko se viša.

OKOLJE IN PROSTOR

Zapletenost predpisov in zakonov s področja okolja in urbanega prostora

Občani izpostavljamo množico zakonov in predpisov, zapisanih tako nedosledno in nerazumljivo, da jih ne obvladajo niti občinski uradniki, oziroma jih pravniki s posameznih občinskih uradov ali državnih organov različno tolmačijo. Posledično vlada na področju urejanja okolja in prostora velik kaos, kar lahko marsikdo izrabi v svojo korist, na račun kakovosti bivanja vseh ostalih in uničevanja vsem skupnega okolja. Prav tako se uradi in službe na vprašanja občanov enostavno odzivajo z odgovorom, da za odgovor ni so pristojni. To ni sprejemljivo.

Zahtevamo,

(1) da novo vodstvo MOM zagotovi pripravo uporabniku prijaznega priročnika zakonov, odlokov in predpisov s področja okolja in urbanega prostora, ki bo vseboval tudi razlago teh predpisov

(2) da MOM uvede informacijsko točko, skozi katero bo zainteresiranim občanom na voljo tolmačenje občinskih predpisov.

Kaj pravite?

Ali ste pripravljeni izdelati publikacijo v pomoč občanom glede predpisov in odlokov, ki veljajo za okolje in urbani prostor? Do kdaj bi bila izdelana?

Da. Naloži se naloga pristojnemu uradu in določi normalen rok (2 meseca).

Ali boste zagotovili enotno vstopno točko za vprašanja občanov?

DA. Sam sem tudi tukaj na zadnjem zboru IMZ predlagal razširitev na vse odloke in predpise občine. Še enkrat, občina je tukaj zaradi občanov in prav je da ima vsak enak dostop do predpisov ki določajo naše življenje v MB, ne glede na to ali je pravnik, ekonomist ali pa pravnega akta ni imel nikoli pred sabo.

OKOLJE IN PROSTOR

Degradiran prostor

Izpostavljamo dejstvo, da je v mestu vedno več degradiranega prostora, ki ničemu ne služi, kazi videz mesta in postaja prostor za odlaganje odpadkov. Ker občina na pobude s strani prebivalcev mesta ne reagira učinkovito, se zdi, da sama nima jasnih ciljev v zvezi s temi prostori.

MOM nima sprejetega niti celovitega občinskega prostorskega načrta. Za posamična območja ali parcele zelo stihijsko sprejema prostorske načrte. Velikokrat je degradiran prostor ali razpadajoča stavba v zasebni lasti in občina na pobude za posredovanje odgovarja, da tukaj nima moči.

Zahtevamo,

(1) da občina degradirane prostore v občinski lasti ponudi v javno začasno rabo in to rabo tudi aktivno moderira.

(2) da občina sprejme občinski prostorski načrt in to na način, ki omogoča široko javno razpravo o tistih področjih, kjer so spremembe možne. Jasno mora izpostaviti, česa se ne da spreminjati in o čemer se potemtakem tudi ne da razpravljati. Obstoječi osnutek prostorskega načrta je potrebno čim prej dati v javno strokovno razpravo in ga čim prej dokončati in sprejeti.

(3) da MOM upošteva predpis, ki določa, da lahko pozove lastnika propadajoče stavbe ali degradiranega območja, da jo obnovi oziroma uredi do postavljenega roka. Če tega ne stori, se obnove loti občina sama in od lastnika nato terja vloženi denar. V letošnjem letu sprejet ZUREP to omogoča.

Kaj pravite?

Kako boste uredili začasno rabo zapuščenih, degradiranih prostorov in neuporabljenih nepremičnin v občinski lasti?

Simbolična najemnina tistim, ki jih bodo oživili (bodisi društva, iniciative, javni interes ali v skrajnem primeru zasebnim investitorjem)

Do kdaj boste sprejeli Občinski prostorski načrt? Kako boste vključili različne javnosti v snovanje le tega?

ŽE včeraj je prepozno. Pristojni urad bo začel finalno pripravo dokumenta za mestni svet, v prvem mesecu mandata. Potem gre seveda v širšo javno razpravo in šele ko obstaja širši družbeni konsenz na mestni svet. Ocenjujem, da bi za celoten kvaliteten postopek potrebovali do enega leta dni.

Kako se boste lotili ureditve zanemarjenih ali zapuščenih nepremičnin v zasebni lasti?

Pripravili bomo odlok, ki bo omogočal, da se takšne zasebnike najprej pozove, v skrajnem primeru pa te površine uredi občina na njihov strošek.

OKOLJE IN PROSTOR

Preveliko število zunanjih oglasnih prostorov za oglaševanje komercialnih storitev

Prebivalci opozarjamo na preveliko število oglasov, ki oglašujejo komercialne vsebine (izdelki in storitve). Vse skupaj kazi videz mesta, zmanjšuje varnost v prometu zaradi zmanjšane koncentracije za volanom (lokacije nekaterih oglasov celo vplivajo na varnost v prometu neposredno), daje se prednost kapitalu pred dobrobitjo skupnosti. Hkrati pa je premalo prostora na voljo za informacije in oglaševanje vsebin, ki bi koristile lokalni skupnosti. Slednje bi lahko bilo v souporabi in soupravljanju zainteresiranih lokalnih akterjev.

Zahtevamo,

(1) da novo občinsko vodstvo ponovno pregleda in ustrezno dopolni občinski odlok o oglaševanju na način, da se bo zmanjšalo število površin, namenjenih komercialnim oglasom in da se ukinejo oglasne površine tam, kjer to zmanjšuje vidljivost in varnost v prometu ali negativno vpliva na videz mesta in kazi izgled mestnih vedut. Odlok mora nujno definirati prostore za nekomercialno oglaševanje in lokalno obveščanje in to na takšnih lokacijah, kjer je zgoščena populacija (avtobusna postajališča...).

Kaj pravite?

Na kakšen način in v kakšni časovni perspektivi boste v mestu zagotovili zmanjšanje oglasnih prostorov namenjenih oglaševanju komercialnih vsebin?

Občina ima veliko svojih plakatnih mest, ki, bodimo iskreni s prihodkovne strani občine niso izgovor, da imamo plakatna mesta na vsakem koraku. Prihodek ni visok, sploh če ga primerja s prihodki turizma, ki bi zagotovo pridobil na račun manj plakatno onesnaženega mesta. Zgodbe »Mariboxa« se ne morejo in ne smejo dogajalo, to bo določal novi odlok. Odlok bomo začeli pripravljati v prvem letu mandata (prvo leto mandata je namenjeno, da se zadeve spravi v red).

Kako boste zagotovili oglasne površine za nekomercialno oglaševanje in lokalno obveščanje?

Na javnih površinah (avtobusna postajališča ipd.). To ne rabijo biti nujno velikokrat grdi plakati, ampak mladi preferiramo že omenjene digitalne informacijske table, ki nudijo tudi več prostora za oglaševanje z manj plakanega onesnaževanja. (Manj porabljenih površin, fasad...).

OKOLJE IN PROSTOR

Razpršenost služb, ki upravljajo z in skrbijo za javne zelene površine v mestu

Opažamo, da je skrb za javne zelene površine od razpustitve mestne vrtnarske službe (Florine) dalje zelo pomanjkljiva. Prav tako je problematično, da za del teh površin skrbi Snaga, za del pa Nigrad, kar pogosto pomeni prelaganje odgovornosti, med obema podjetjema komunikacija teče pomanjkljivo.

Zahtevamo,

(1) da novo občinsko vodstvo vzpostavi enotno strokovno službo (npr. parkovna služba), ki bo prevzela celotno področje urejanja javnih zelenih površin – igrišča, parke, občestne zelene površine (drevesa, grmovnice, rože in urbana oprema) in imela za to zagotovljena namenska sredstva. Pomembno je, da je en strokovno usposobljen izvajalec in da gre za občinsko podjetje, oziroma je podjetje vsaj v solastništvu občine.

Zahtevamo,

(1) da novo občinsko vodstvo sprejme strategijo varstva in urejanja zelenih površin, ki je vgrajena v prostorski načrt občine. Ta naj zajema tako površine v lasti MOM kot tudi zasebne funkcionalne površine. Strategija je namreč celostni dokument in vpliva tudi na vzgajanje ter ozaveščanje prebivalstva.

Kaj pravite?

Ali se strinjate z vzpostavitvijo omenjene strokovne službe? Če ste odgovorili z DA: S kakšno količino sredstev, menite, bi morala omenjena služba razpolagati na letni ravni in strokovnjake s katerih področji bi morala zaposlovati?

Mladi bo tovrstno službo vzpostavili znotraj javnega podjetja, ki že zdaj skrbi za zelene površine (Snaga, delno Nigrad) Ta služba moara zaposlovati strokovnjake, ki lahko tudi ostalim zaposlenim dajejo navodila za strokovno delo (od obrezovanja dreves, grmovnic – ki so velikokrat nestrokovno obrezane, naprej). Letni strošek take službe, ne bi bil previsok. Z oceno dveh zaposlenih ter ostalih materialnih stroškov, okrog 50.000€. Sredstva za urejanje zelenih površin pa že imajo, vendar so žal neracionalno porabljena.

Kaj pravite?

Ali se strinjate s sprejetjem strategije varstva in urejanja zelenih površin? V kolikor ste odgovorili z DA: Na kakšen način boste peljali postopek pisanja strategije in do kdaj bo sprejeta?

DA. Strategijo bomo začeli pripravljati v prvem letu mandata (prvo leto mandata je namenjeno, da se zadeve spravi v red), seveda kot vse ostale relevantna dokumente z vključitvijo civilne in strokovne javnosti.

OKOLJE IN PROSTOR

Neurejenost mestnih gozdov

Izpostavljamo, da so mariborski mestni gozdovi marsikje v lasti večjega števila zasebnih lastnikov, kar pomeni, da se ne vzdržujejo celostno. Zato so deli gozdov pogosto neurejeni in so prostor za divja odlagališča. Z notnim upravljavcem teh gozdov bi se problemi lažje reševali.

Zahtevamo,

(1) da MOM postane upravljavka gozdov, ki so razglašeni za javne površine. V tem primeru jih lahko razglasi tudi za parkovne gozdove. V kolikor tega ne naredi, se naj dogovori za upravljanje z lastniki na način, da občina prevzame upravljanje celotnega gozda in se sproti dogovarja z lastniki o urejenosti in potrebnih ukrepih.

(2) da MOM sprejme t. i. nadomestno ukrepanje v primeru zanemarjanja gozdnih površin in ogrožanja zdravja. Občina bi lahko ta protokol že imela, dodatna pravna podlaga pa je letos sprejet zakon ZUREP.

Kaj pravite?

Ali se strinjate s tem, da bi morala MOM postati upravljavka gozdov, ki so razglašeni za javne površine? Pojasnite svojo odločitev.

DA. Lažje bi enovito in celovito urejala vse zelene površine – že opisano zgoraj.

Ali ste pripravljeni aktivirati protokol nadomestnega ukrepanja?

DA. Enako kot zgoraj pri neprimičninah, odlok mora mogočati, da občina lastnika najprej opozori, v skrajnem primeru lahko uredi sama na stroške lastnika.

OKOLJE IN PROSTOR

Zapuščena kmetijska zemljišča

Prebivalci opozarjamo na zapuščena kmetijska zemljišča (zlasti vinograde) v mestu in v bližini mesta. Iz zapuščenih zemljišč se lažje prenašajo bolezni, širijo se alergene rastline, takšna področja so tudi vabljenja za odlaganje smeti. Vse to negativno vpliva tudi na sosednja zemljišča, ki pa so urejena in v uporabi. Smiselno bi bilo tovrstna neuporabljena zemljišča dati v skupno upravljanje zainteresiranim (prebivalstvo, občina, strokovne službe).

Zahtevamo,

(1) da novo občinsko vodstvo izvaja več aktivnosti v smeri spodbujanja za oživljanje takšnih zemljišč (brezplačna začasna raba, ugoden najem, osveščanje prebivalstva, nadzor ...)

(2) da novo občinsko vodstvo poenoti lastništvo Piramide, da se oživi obdelovanje zapuščenih vinogradov. Te lahko da v skupno brezplačno rabo. Vzpostavi naj se skupnostno upravljanje tega prostora.

Kaj pravite?

Na kakšen način boste spodbujali oživljanje zapuščenih kmetijskih zemljišč?

Enako kot nepremičnine. Simbolična najemnina, prvotno ponuditi javnemu interesu (društva, iniciative) v drugi vrsti zasebnemu.

Ali se strinjate s tem, da je potrebno poenotiti lastništvo Piramide z namenom doseči ureditev tega pomembnega prostora?

Abosultno. Piramida je neizkoriščen biser, ki mora biti v celoti last občine. Povezali bi ga z zgodbo turizma in stare trte. V zapuščene vinograde bi zasadili potomke stare trte (žametno črnino) ki na tem obmčju dokazano uspeva in vino polnili za protokolarne dogodke in prodajo (»Mestno vino«). Zgodbo Piramide bi povezali v vinsko zgodbo stare trte, vinaga, vinogradov. Na vrhu Piramide mora (spet) zaživeti lokal, zgradili bomo fitnes na prostem, igrala in drugo opremo za preživljanje na prostem.

RAVNANJE Z ODPADKI

Ravnanje z odpadki

Odpadki že dolgo niso več le estetski in sanitarni izziv skupnosti, temveč pereč okoljevarstveni izziv. Slovenija je v očeh mednarodne skupnosti čisto in zeleno okolje, kar tržimo kot komparativno prednost v turizmu.

Udeleženi na zborih samoorganiziranih skupnosti nismo zadovoljni. Problemi, ki nas pri ravnanju z odpadki pestijo, so:

- da nasploh proizvedemo veliko preveč odpadkov, kar je posledica v potrošništvo naravnane družbe;
- da premalo razmišljamo o ponovni uporabi materialov, ki so namenjeni v smeti;
- da živimo v skupnosti s slabim odnosom do skupnega dobrega; usmerjeni smo v urejanje lastne imovine na način, ki škodi javnemu dobremu (črna odlagališča, zasvinjani ekološki otoki in neustrezno ločevanje odpadkov, prekomerno onesnaževanje prostora na javnih dogodkih, itd);
- da trenutni sistem ravnanja z odpadki v občini ni stroškovno vzdržen in tudi ne učinkovit, kot bi si želeli;
- da obstoječa zakonodaja in strategije na tem področju niso dorasle današnjim okoljskim izzivom, ki jih predstavljajo odpadki;
- da organi, pristojni za nadzor na tem področju, svojega dela ne opravljajo niti minimalno zadovoljivo.

Verjamemo, da bi se dalo narediti več, tako s strani zakonodajalca (država), upravljavca mesta (občine), izvajalca javne službe, kot s strani prebivalcev in prebivalcev.

Zahtevamo,

(1) da pristojne državne in občinske institucije ter inšpekcijski organi do problematike divjih odlagališč in drugih primerov nepravilnega ravnanja z odpadki pričnejo pristopati v skladu z vsakokratnimi zavezami uradne politike za zdravo in čisto okolje ter z vso odgovornostjo do svojega dela.

(2) da se preoblikuje sistem zbiranja odpadkov v skupnosti tako, da bo motiviral k dogovorjenemu in predpisanemu (in učinkovitemu) načinu zbiranja odpadkov (npr. če se pri ločevanju odpadkov angažiraš kot je potrebno, je lahko cena položnice nižja od cene, ki jo plačuje nekdo, ki se s tem ne ukvarja).

(3) da se koši za odpadke na javnih mestih (obcestni koši, na avtobusnih postajah, na sprehajalnih površinah) opremijo z zaščito proti vetru in pticam, ki iščejo hrano (npr. s pokrovi), da odpadki res ostanejo v koših, dokler teh ne izprazni javna služba.

(4) Zahtevamo, da se na zbirna mesta za ločevanje odpadkov (ekološki otoki) postavijo obvestilne table, ki obveščajo in osveščajo, kako pravilno ravnati ter opozarjajo, kaj sledi v nasprotnem primeru. Informacija na tablah je tudi oštevilčeno mesto zbirnega mesta za namene učinkovitejše komunikacije z izvajalcem javne službe.

Kaj pravite?

Kako se boste vi lotili problematike divjih odlagališč?

Pooesten nadzor redarstva in inšpekcije v skladu z sprejetimi odloki (tudi novimi) na tem področju, predvsem pa preventiva – ozaveščanje občanov.

Imamo tudi predlog, da občina sofinancira oz. plača občanom odlaganje nevarnih odpadkov (veliko divjih odlagališč je polnih azbestnih plošč, ko ljudje menjujejo streho, saj je strošek odlaganja teh na odlagališčih zelo visok). To lahko sofinancira delno ali v celoti MOM.

Ali boste prilagodili sistem zbiranja odpadkov tako na organizacijski kot na finančni strani? Kako?

Še naprej se mora vzpodbujati ločevanje odpadkov. To, da si v Mariboru izmišljujemo, da je ceneje če vse skupaj odlagamo v eno kanto, je skregano z zeleno logiko celega sveta. Ozaveščanje občanov, dosledno ločevanje odpadkov prinese nižje stroške in tudi znižano celo za občane.

Ali boste uredili odpadne posode na način, da bodo smeti zavarovane pred raznašanjem vetra ali ptic? Do kdaj?

DA. Po sprejetju strategije za urabno opremo. Manjka tudi več košev, za ločeno zbiranje odpadkov. Večina košev v centru mesta je za splošne odpadke.

RAVNANJE Z ODPADKI

Ali boste naročili Snagi, naj ekološke otoke opremi z ustreznimi navodili kako ravnati in informacijami kako kontaktirati odgovorne za zbiranje odpadkov?

Te informacije so že danes na »kesonih«. V okviru aplikacije zbjšajmo Maribor bi uvedli digitalno komunikacijo z izvajalci javne službe, tako da podpiramo v okviru tega oštevilčenje ekoloških otokov.

RAVNANJE Z ODPADKI

Ravnanje z odpadki

Zahtevamo,

(5) da se nadaljuje in še okrepi izobraževanje in osveščanje predvsem odraslih oseb o odpadkih, vplivih le teh na okolje in ravnanju z njimi. Predlagamo, da pri tem pomagajo otroci, ki to že dobro znajo.

(6) da se javni dogodki in dogodki v javnem prostoru organizirajo v smeri zmanjševanja pridelanih odpadkov - »prireditve z nič odpadki« (zero waste <http://ebm.si/zw/turizem/prireditve/smernice-zw-prireditve/>). Občina za ta namen pripravi ustrezne smernice za organizatorje dogodkov, pogoje za sodelovanje na takih prireditvah, navodila za ravnanje ponudnikov storitev na teh dogodkih in poišče rešitve, ki takšno delovanje omogočajo. Občinski odlok, ki to ureja naj se dosledno upošteva.

(7) da se odpre center ponovne uporabe, kjer se bodo še uporabne zavržene reči po potrebi popravile, obnovile, restavrirale in ponudile zainteresiranim odjemalcem. Zahtevamo podporo (če jo potrebujejo) zasebnim iniciativam, ki na tak način že zdaj prispevajo k zmanjšanju odpadkov.

Kaj pravite?

Na kakšen način boste v sodelovanju z JP Snaga okrepili informiranje in osveščanje o vplivih odpadkov na okolje in pravilnem ravnanju z njimi?

V okviru že omenjenih digitalnih orodij, sodelovanje z osnovnimi, srednjimi šolami ter drugimi institucijami.

Ali se boste zavzeli za uveljavitev principa »zero waste« na javnih dogodkih na občinskih površinah? Kako boste to zagotovili? Do kdaj bo načelo uveljavljeno?

DA. Dosledna uporaba povratne embalaže (že danes v odloku, vendar se v večini ne upošteva in še vedno je veliko plastične embalaže). Torej plastični, povratni lončki, tudi lep spominek. Odlok to že omogoča, spošovati se ga mora začeti takoj, tako da ta ukrep ne potrebuje niti dneva. Ponudnikom na javnih prireditvah se mora to dati tudi v pogodbe in predvideti v skrajnem primeru kazni ob neupoštevanju.

Ali boste omogočili delovanje t.i. centru ponovne uporabe? Do kdaj ga boste vzpostavili?

DA. Dobre prakse v MB že obstajajo (npr. Smetka), tovrstne prakse je potrebno podpret in razširit. V roku dveh let od začetka županskega mandata, če bom župan.

JAVNA PODJETJA

Organiziranost in nadzor

V Zakonu o gospodarskih javnih službah (ZGJS) so le te opredeljene kot službe, s katerimi se zagotavljajo materialne javne dobrine, to je proizvodi in storitve, katerih trajno in nemoteno proizvajanje v javnem interesu zagotavlja Republika Slovenija ali lokalna skupnost (v našem primeru MOM).

Javno dobro, javne dobrine in javne storitve sicer nimajo enotne definicije, vsekakor pa gre pri tem za uveljavljanje javnega interesa, skupno rabo, javno last in zagotovljen enak dostop. Zakon o gospodarskih javnih službah v svojem 2. členu opredeljuje zagotavljanje javnih dobrin in pravi: **»[...] Pri zagotavljanju javnih dobrin je pridobivanje dobička podrejeno zadovoljevanju javnih potreb.«**

V MOM upravljavci na to gledajo drugače. A. Fištravec v intervjuju za Večer (februar 2015): *»Pomembno je, [...] da imamo pri javnih podjetjih jasno postavljeno zahtevo, da začno razvijati tudi profitabilne dejavnosti, da je jasno, za koliko morajo povečati dobičke. Samo na ta način je mogoče ugotavljati njihovo učinkovitost.«* V zadnjem mandatu je podpisan koalicijski sporazum predvidel namero, da se v vseh javnih podjetjih v pretežni lasti MOM bistveno poveča delež tržnih dejavnosti, kar nas vodi k sklepu, da vsaj v mariborskih javnih podjetjih ni temeljni cilj zagotavljanje in enaka dostopnost javnih dobrin in storitev vsem prebivalcem pod enakimi pogoji. Njihova učinkovitost se ne meri z zadovoljstvom uporabnikov in dostopnostjo javnih dobrin,

temveč z višino dobička, ki ga prispevajo v proračun.

Hkrati so družbe, ki izvajajo javne storitve, v pravnem smislu organizirane tako, da se jih Zakon o gospodarskih javnih službah le bežno dotika (d.d., d.o.o.) in jih napotuje na Zakon o gospodarskih družbah.

Podrejanje dobičku ni edina protislovnost, ki izhaja iz organiziranosti javnih storitev v MOM. Poudariti je treba, da je lastništvo večine družb za izvajanje javnih storitev razdeljeno med več občin ustanoviteljic, med katerimi MOM kot večinska lastnica svoj status protipravno zlorablja za vmešavanje v poslovanje (nastavljanje direktorjev, čiščenje nadzornih organov v Vodovodu, Nigradu), manjšinske lastnice (občine) pa so postale apatične.

Nadzor se je zdel nujen. ZGJS daje podlago za ustanovitev Sveta za varstvo uporabnikov javnih dobrin (SVUJD), kar je Občini predlagala tudi mestna delovna skupina za komunalo v okviru zborov samoorganiziranih skupnosti. Pripravili so tudi tozadevni odlok. Ker se občina ni strinjala, da bi se SVUJD sestavil iz neodvisnih predstavnikov javnosti, omenjena delovna skupina postane samoorganiziran Svet (SSVUJD).

Zahtevamo,

(1) da se v MOM prične upoštevati Odlok o gospodarskih javnih službah, ki nalaga MOM ustanovitev Sveta za varstvo uporabnikov javnih dobrin.

Kaj pravite?

Ali boste ustanovili Svet za varstvo uporabnikov javnih dobrin? Kdaj?

DA. Glede na to, da to že določa veljavni odlok, takoj!

Zahtevamo,

(2) da se Statut MOM dopolni s členom, v katerem je zapisano, da se izvajalci javnih storitev (javne gospodarske službe) organizirajo v javne zavode, s skupnimi podpornimi službami, ki nudi zakonsko podlago z bistveno boljšimi načeli in smerjo delovanja za področje izvajanja javnih storitev.

Kaj pravite?

Ali boste podjetja, ki izvajajo javne storitve preoblikovali v javne zavode? Zakaj? Do kdaj?

Javna podjetja morajo biti servis in služiti občanom in mestu, to mora biti tudi ediniti interes ne pa ustvarjanje dobička. Če ga ustvarjajo mora iti nazaj v prvotne naloge. Oblika tukaj ni bistvena in je lahko stvar pravne razlage, važen je namen-interes teh podjetij.

JAVNA PODJETJA

Hčerinske družbe javnih podjetij

Razlogi, zakaj podjetja, ki izvajajo javne storitve, ustanavljajo hčerinska podjetja z javnim kapitalom, so najbrž različni, vodijo pa v stanje, ko omenjena podjetja postanejo zasebna, avtonomna, javni nadzor pa ni več možen. Podjetja se ustanavljajo tudi na skrivaj, v AJPEsovi bazi se celotna slika težko izoblikuje, če ne veš, kaj iskati. Statut ene izmed družb, ki takega početja ni dovoljeval, je bil po ustanovitvi hčerinske družbe naknadno spremenjen. Nikoli javnosti tudi ni bil predstavljen javni interes za ustanovitev katerekoli izmed hčerinskih družb naših javnih podjetij.

Holding javnih podjetij MOM

Iz zakonodaje (po ZGD) izhaja razlaga holdinga, in sicer, da holdinška družba v družbe v holdingu vlaga kapital izključno za pridobivanje dobička. To je povsem v neskladju z javnim interesom glede zagotavljanja kakovostne, vsem dostopne javne storitve, hkrati pa vodi k misli, da gre pri predlagani pobudi za kartelske rešitve, primeri od drugod kažejo, da je namen predloga lahko izčrpavanje podjetij v holdingu in s tem javnih financ. Strokovne službe mestne uprave, ki bi morale delovati v odnosu do izvajalcev javnih služb kot upravljavec in razvojniki, so izgubile svojo strokovno vlogo in vpliv, bojazen pa je, da se s preoblikovanjem v holdingom povsem izgubi nadzor javnosti in stroke.

Zahtevamo,

(1) da se sprejme občinski odlok, v katerem se v družbah, kjer je MOM večinski lastnik, prepove ustanavljanje hčerinskih podjetij.

(2) da se javnost seznaní z vsemi obstoječimi hčerinskimi podjetji, ki so jih ustanovile družbe, kjer je MOM večinski lastnik, v zadnjih 12 letih. Hkrati zahtevamo, da se javnost seznaní z namenom ustanovitve in obstoja teh hčerinskih družb.

Zahtevamo,

(1) da se umakne namera MOM za ustanovitev holdinga javnih podjetij, saj ta predlog ne rešuje obstoječih problemov javnih podjetij in javne storitve, temveč jih dodatno ustvarja.

Kaj pravite?

Ali boste družbam v večinski lasti MOM prepovedali ustanavljanje hčerinskih podjetij?

DA. Sploh ne razumemo, kaj je namen le teh? Trenutno so bila namenjena skrivanju javnih financ in raznim bypassom.

Ali boste javnosti predstavili vsa že obstoječa hčerinska podjetja, njihovo lastniško strukturo in namen obstoja le teh?

DA. V okviru revizije celotne mestne uprave in javnih podjetij, ki bo izvedena v prvih 6ih mesecih mandata.

Ali boste ustavili načrtovano vzpostavitev holdinga javnih podjetij?

Javna podjetja morajo biti servis in služiti občanom in mestu, to mora biti tudi ediniti interes ne pa ustvarjanje dobička. Če ga ustvarjajo mora iti nazaj v prvotne naloge. Oblika tukaj ni bistvena in je lahko stvar pravne razlage, važen je namen-interes teh podjetij.

Vsekakor bi servisna javna podjetja (snaga, nigrad, vodovod, energetika...) združili tako da bi lahko ta servis omogočale boljše in ceneje. Skupna pravna služba, skupno računovodstvo, nenazadnje tudi skupna položnica za vse storitve za občane in s tem bistveno nižji mesečni stroški za občane. S povezovanjem bi bila izboljšanja tudi komunikacija in ne bi imeli situacij ko en teden trgamo cesto za vodovod, drug teden za plin in optiko.

Koncern, holding, združba in ostale pravne oblike so zgolj stvar pravniške diktacije, važen je namen in da se servisna podjetja poveže.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Zgrešeno razumevanje javne storitve in javnega dobrega, omenjeno v vsebinskem poglavju o javnih podjetjih, se odraža tudi na stanju javne infrastrukture (ceste, kanalizacija, vodovod, razsvetljava). Ta je v nezavidljivem stanju, sicer predvsem zaradi pomanjkanja sredstev za vzdrževanje. A s primernejšo organizacijo izvajanja, transparentnejšim sledenjem stroškom, boljšim načrtovanjem posegov in z neodvisnim nadzorom bi se lahko tudi z razpoložljivimi sredstvi naredilo več, v MOM pa ne bi zaostajali tako zelo pri zakonsko predpisanih posodobitvah infrastrukture. Izpostavljamo:

Celostno načrtovanje pri obnovah in novogradnjah komunalne infrastrukture

Nenehno smo priča, da se že obnovljene cestne odseke ponovno razkopava – ali se popravlja kanalizacija ali vodovod ali se polaga plinovod ali telekomunikacijski vodi. Po teh posegih se cestišče le zakrpa, ne pa celovito prenovi. Da take zaplate veliko prej načne čas, je jasno tudi nestrokovnjakom

Zahtevamo,

(1) da župan v aktih in pravilnikih predlaga spremembe, ki bodo načrtovalce in izvajalce posegov na komunalni infrastrukturi zavezale, da se istočasno obnovijo ali izgradijo vsi komunalni vodi, da se v naslednjem daljšem časovnem obdobju na obnovljene površine ne sme posegati, če pa se, je izvajalec dolžan površino v celoti povrniti v prvotno stanje.

(2) da načrtovalci k načrtovanju novogradenj pristopijo celostno in trajnostno, da pri načrtovanju upoštevajo dolgoročne potrebe tako rabe kot vzdrževanja infrastrukture;

(3) da so vsi kasnejši posegi na komunalni infrastrukturi v skladu s celostnim načrtom;

(4) da župan ali županja poskrbi tudi za odpravo preteklih napak pri posegih na infrastrukturi in vzpostavi primerno stanje (ciljamo na razkopane prometne površine pri polaganju optičnih vodov, ki niso bilo nikoli do konca sanirane).

(5) da se za izvedena dela zahteva in vedno, ko je to potrebno, upošteva oz. terja garancija.

Kaj pravite?

Kako boste zagotovili, da ceste in ulice ne bodo degradirane s posegi v komunalno infrastrukturo?

Z zgoraj opisanim poezovanjem javnih služb in s tem izboljšanje komunikacijo med njimi.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Pri načrtovanju prednostno upoštevati stanje infrastrukture in potrebe občank in občanov, kar se naj odraža v proračunu

Ugotavljamo, da so sveti MČ in KS, ki bi naj zastopali mnenja in potrebe lokalnega okolja, od odločanja povsem odrinjeni. Njihovih načrtov, ki izhajajo iz poznavanja problemov in potreb v skupnosti, se ne upošteva. Posamične predlagane postavke se tudi desetletje in več ne uvrstijo v proračun..

Odnos do javne infrastrukture

Predvsem na cestni infrastrukturi so mnoge poškodbe posledice napačne uporabe in odnosa uporabnikov in vzdrževalcev. Na površinah, ki niso grajene zanje, skoraj brez omejitev srečujemo težka tovorna vozila. Taka za odvoz odpadkov po naseljih uporablja tudi Snaga. Nigrad kot vzdrževalec za čiščenje in predvsem pluzenje uporablja stroje, ki za to niso primerni in povzročajo poškodbe na pločnikih in tlakovanih površinah.

Zahtevamo,

(1) da župan predlaga spremembo Statuta MOM, kjer se svetom MČ oz. KS podelijo pristojnosti v zvezi z načrtovanjem posegov na komunalni infrastrukturi v njihovem okolju. Z odlokom se določi, da sveti MČ in KS ali njihove komisije sodelujejo še pri nadzoru izvajanja del.

(2) da so programi izvajanja del na komunalni infrastrukturi javno dostopni in pregledni.

Zahtevamo,

(1) da se prevetri koncesijske pogodbe in po potrebi vnese določila za pravilen odnos in smotro uporabo javne infrastrukture.

Kaj pravite?

Kako boste zagotovili, da se upoštevajo in dosledno izvedejo investicijske prioritete v skupnostih, kot jih identificirajo sveti MČ in KS? Kako bi vključili svete MČ in KS v nadzor izvedbe?

Vključitev MČ in KS v sprejemanje proračuna in vseh pomembnejših dokumentov in gradiv, ponavadi se investicije zataknejo zaradi pomanjkanja sredstev, s tem korakom bi se temu izognili.

Kako boste občanom zagotovili vpogled v načrte del na komunalni infrastrukturi? Do kdaj?

Z že večkrat omenjenim celovitim poenostavljenim elektronskim pregledom občine na spletni strani.

Ali bi in kako, spremenili koncesijske pogodbe izvajalcem javnih služb, da z izvajanjem del ne bi dodatno uničevali infrastrukture?

DA. Vnos določila za smotro uprabo javne infrastrukture kot bi jih določila stroka.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Posodobitev javne razsvetljave

Vemo, da je javna razsvetljava v MOM v povprečju stara več kot štirideset let, da dobrih 80 % svetil ne ustreza že pred desetletjem sprejeti Uredbi o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja (Uredba), v skladu s katero bi morala MOM vsa ta svetila do konca leta 2016 zamenjati z ustreznimi. Vemo, da je poraba energije za javno razsvetljava v MOM več kot 70 kWh na prebivalca letno, medtem ko je zgornja meja dopustnega po Uredbi 44,5 kWh na prebivalca. Mejno vrednost tako presegamo za več kot 60 %. Vsako leto bi samo z zmanjšano porabo energije lahko prihranili vsaj milijon evrov, dodaten prihranek bi nastal tudi zaradi zmanjšane vzdrževanja, če bi vsa svetila nadomestili z LED svetilkami. V nekaj letih bi samo s prihranki lahko servisirali potrebna sredstva za obnovo (ocena med 5 in 6 mio evrov). Ob tem je še pomembnejše zmanjšanje onesnaženja in izboljšanje počutja ljudi, kjer obstoječa svetila osvetljujejo tudi fasade in notranjost stanovanj, ne pa le javne prometne površine.

Zahtevamo,

(1) da se župan prioritetno loti obnove javne razsvetljave in da potrebne investicije izvede brez javno zasebnega partnerstva.

Kaj pravite?

Do kdaj in na kakšen način nameravate izvesti posodobitev javne razsvetljave?

Takoj ko to omogočajo sredstva, verjamem, da je to investicija, ki se zagotovo (preverjeno) povrne v nekaj letih, zato tukaj tudi ne vidim tveganja, če se občina za ta namen nizkoobrestno zadolži. Povračilo stroška je zagantirano. Za te namene pa je na voljo tudi veliko evropskih sredstev, verjamem, da je celovita prenova možna v roku enega do dveh let.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Stanje kanalizacijskega omrežja

Do leta 2020 mora MOM dokončati javno kanalizacijsko omrežje po celotnem področju, kjer je izgradnja stroškovno upravičena. Drugod se sistem odvajanja rešuje z MČN. Leta 2015 je potrjen akcijski načrt za dokončanje omrežja. Kakšno pa je stanje na že obstoječi kanalizaciji, je stvar ugibanj.

Vodooskrba

Pomena vodooskrbe se bolj ali manj zavedamo vsi, svoje mesto je voda dobila tudi v Ustavi RS. Kakšen pa je naš odnos do nje, je že drugo vprašanje. Vodovodno omrežje v MOM je v 40 % v slabem stanju. Ponekod še uporabljamo salonitne cevi, nekatera gospodinjstva še niso priklopljena na javno vodovodno omrežje, podatki o vodnih izgubah so različni, a v splošnem zaskrbljujoči. Vse to je nedopustno. Za te namene je pogosto na voljo tudi evropski denar, ki ga do zdaj nismo znali izkoristiti. Celotno že odobrenih projektov na vodovodnem omrežju se ni izvedlo.

Zahtevamo,

(1) da se izdela jasen pregled stanja kanalizacijskega omrežja v MOM (nezgrajena in obstoječa infrastruktura). Podatki o stanju naj se javno objavijo.

Zahtevamo,

(1) da župan oz. županja tudi z dejanji da vodooskrbi prioriteto mesto;
(2) da se obudi neizpeljan projekt za celovito oskrbo s pitno vodo v SV Sloveniji, če so evropska sredstva še na voljo.

Kaj pravite?

Ali boste poljudno predstavili informacije o stanju kanalizacijskega omrežja v MOM? Do kdaj?

V okviru že omenjene celostne elektronske predstavitev občine.

Kaj pravite?

Kako boste poskrbeli za izboljšanje stanja vodovodnega omrežja v MOM?

Prijava na evropska sredstva v letu 2019, predvidena izvedba prenove celotnega vodovoda 2020-2022.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Koncesija za čiščenje odpadnih voda

Zaradi ekonomsko neracionalnega javno zasebnega partnerstva ima Maribor eno izmed najvišjih stroškov čiščenja odpadnih voda v Sloveniji. Kljub temu, da bi se moralo sodelovanje z Aquasystems po prvotnem načrtu že davno končati, je MOM v preteklosti to sodelovanje podaljševala. To ni racionalno.

Uporaba javno zasebnih partnerstev za financiranje projektov javnega dobrega

Izhajamo iz splošnega dejstva, da je interes zasebnega kapitala drugačen od javnega interesa. Med tem ko je na vrhu seznama interesov prvega vedno maksimiran dobiček, pa to ne more veljati za javno dobro, kjer se zasledujejo cilji visoke kakovosti, enake dostopnosti za vse. Ne trdimo, da zasebni kapital vedno in povsod javni interes podreja lastnemu interesu, je pa to pričakovano. Spomnimo se javno-zasebnega partnerstva v pojavnih oblikah radarjev ali pa tega, ki je že desetletja skrbi za drago čiščenje odpadne vode (Aquasystems) in to ne zaradi dragih postopkov čiščenja temveč zaradi kapitalu naklonjenih dogovorov o financiranju.

Zahtevamo,

(1) de se MOM dobro pripravi na iztek javno zasebnega partnerstva, ki bo poteklo v 2024 in ga ne podaljšuje znova.

Zahtevamo,

(1) da se natančno opredelijo pogoji sodelovanja, pravice in dolžnosti v projektih javno-zasebnega partnerstva, v katerih je v ospredje postavljen javni družbeni interes in pa družbena odgovornost zasebnega podjetja, ki vstopa v partnerstvo (interes zasebnega kapitala naj bo predvsem družbena odgovornost do skupnosti, v kateri deluje, ne pa ustvarjanje dobičkov na njen račun).

(2) da se pri načrtovanju projektov posodobitev, prenov in obnov občinske infrastrukture (tudi šol, vrtcev in zdravstvenih domov), opravi temeljita analiza vseh možnih variant financiranja in se javno zasebno partnerstvo uporabi le v primerih, ko so vse druge možnosti financiranja slabše. Pri tem je poglavitni cilj, ki se ga zasleduje, najboljši možni učinek za javno dobro.

Kaj pravite?

Kako nameravate urediti sistem čiščenja odpadnih voda po tem, ko se javno zasebno partnerstvo z Aquasystems izteče?

V okviru javnega servisa.

Kaj pravite?

Kakšno je vase stališče do mehanizma javno zasebnega partnerstva?

Uporablja naj se zgolj v skrajnih primerih, ko so izčrpane vse ostale možnosti in ko je zagotovljen najprej javni interes, ne pa izkoriščanje zasebnika zgolj za dobiček. Prednost naj se da podjetjem, ki izkažejo širši družbeni interes.

Javno zasebno partnerstvo je smiselno predvsem pri investicijah, ki so profitabilne (npr. obnova kopališča, adrenalinski park ipd.) ne pa pri javnih objektih, šolah, vrtcih ipd.

Še enkrat, javno zasebno partnerstvo zgolj v skrajnih primerih.

Definitivno večji poudarek evropskim sredstvom, ki so za našete projekte na voljo.

UREDITEV PROMETA

Razbremenitev od avtomobilskega prometa

Želimo si od avtomobilov razbremenjeno mesto, mesto prijazno pešcem in kolesarjem. Za doseg omenjenega ter za namene učinkovitega povezovanja zunanjih predelov mesta za umik tranzitnega prometa mimo centra mesta, nam gotovo manjkajo južna obvoznica, podaljšek Ceste Proletarskih brigad in priključitev le te na Limbuško (pri Marlesu) ter preboj s Tabora (C. Pariške komune) na Pobrežje (Puchova). Ob napovedanem zaprtju Koroške ceste in Lenta za avtomobilski promet ostaja še vedno uganka, kje na severni strani mesta speljati z omenjenih cest preusmerjeni promet. Stara hitra cesta med Pesnico in Hočami, ki seka Pobrežje, še vedno velja za cesto z vinjetnim režimom. Zaradi tega razbremenilna vloga te ceste za lokalne poti na Pobrežju nima zelenega učinka. Velja dodati, da smo v Mariboru izrazito naklonjeni avtomobilom, večina poti, za katere uporabimo avtomobil, pa je zelo kratkih. Če želimo mesto razbremeniti avtomobilov, je treba prebivalcem in obiskovalcem ponuditi alternativo, ki bo časovno in stroškovno zanimiva. Prometna strategija občine je bila sprejeta leta 2015. Še najbolj konkretno se omenjena strategija trenutno izvaja na področju urejanja kolesarske infrastrukture, delno tudi pri izgradnji obvoznih (vpadnih) cest (1. faza izgradnje južne obvoznice ter podaljšek Ceste Proletarskih brigad se pričanjata v začetku 2019).

Zahtevamo,

(1) da se župan angažira pri DARS in izposluje rešitev, po kateri se odsek stare hitre ceste (HC Maribor) izvzame iz sistema cestninjenja in se tako končno doseže namen te ceste, ki je razbremenitev okoliških cest s strani tranzitnih voznikov.

(2) oziroma podajamo pobudo, da se župan ali županja angažira za doseg cilja, da se ob zaključku prve faze izgradnje južne obvoznice (povezava rondo Lackova na rondo Betnavska), obvozni del nemudoma poveže tudi na rondo Ljubljanska. Tako se reši prometna problematika Streliške med Kardeljevo in Ljubljansko, ki je najbolj pereča.

Kaj pravite?

Kako boste dosegli, da se hitra cesta izvzame iz sistema cestninjenja?

Sodelovanje in komunikacija z državo in DARS. Če je uspelo na primorskem, bo tudi pri nas. Žal je trenutno župan zavračala komunikacijo z državo, in govoril o osovraženi Ljubljani, zato so posledice jasne. Lista mladih. Povezujemo bo s svojim povezovalnim duhom tukaj zagotovo bolj uspešna.

Ali se strinjate, da bi bilo dobro že v prvi fazi gradnje južne obvoznice zgraditi odcep na Ljubljansko? Kako se bi zavzeli, da bi to dosegli?

Da, čeprav je bolj kot vpadnica zgrajena tudi Kardeljeva cesta, ki je širša (pri osnovni šoli bi se naredil podhod, za večjo varnost otrok) in bi bila vpadnica kardeljeva, ne pa več ljubljanska. Enako, ker gre za državno investicijo, več dialoga z državo.

UREDITEV PROMETA

Prometna kultura: nadzor nad mirujočim in premikajočim prometom vseh vrst

Prometna in parkirna kultura v Mariboru marsikdaj šepa. Če želimo vzpostaviti ustrezno prometno kulturo, je potrebno tudi povečati nadzor nad vedenjem, opozorila in sankcije.

Predlagamo,

(1) bistveno povečanje števila nadzornih oseb, ki spremljajo red v parkih, premike motornih koles in štirikolesnikov po gozdnih površinah, upoštevanje omejitev hitrosti, pravilno parkiranje, gibanje (in parkiranje) tovornega prometa po mestu.

Kaj pravite?

Ali se strinjate s povečanjem števila nadzornih oseb?
Če je odgovor DA: Pojasnite še, v kolikšnem času boste dosegli povečanje, s kakšnimi ukrepi boste povečali učinkovitost nadzora in na katerih področjih bodo zaposleni aktivni?
Odgovor NE: Pojasnite zakaj ne in morebitne katere druge ukrepe boste uvedli, da se uredi premikajoč in mirujoč promet v mestu v skladu s prometno strategijo?

Nadzor in kaznovanje je skrajni ukrep. Prioritetno zagovarjamo preventivo, osveščanje in investicije (npr. moto park, pasji park, obnova kolesarskih stez), ki bodo tovrstne ukrepe preprečile prej kot nadzor.

UREDITEV PROMETA

Celostna prometna strategija

Ugotavljamo, da se izvajanje prometne strategije izvaja počasi, na nekaterih področjih pa se ne premika. V zadnjem času je bilo sprejetih kar nekaj odločitev (oz. potrjenih kar nekaj projektov), ki so v nasprotju s sprejeto prometno strategijo (npr. zelena luč za investicijo je bila dana trem projektom izgradnje bencinske črpalke – vse na lokacijah, kjer bencinske črpalke že obstajajo v neposredni bližini in zanje ni nobene potrebe).

Zahtevamo,

(1) da se dosledno in prioritetno izvede načrtan projekt kolesarskih poti, ki bodo mestne četrti in krajevne skupnosti povezovale med sabo in s centrom mesta (CTN – že potrjeni projekti).

(2) da se (če to še ni bilo izvedeno) izvede sistematičen pregled poti za pešce in kolesarje, ki jih uporabljajo tudi gibalno ovirani (kot so preozki sestopi s pločnika na cesti in obratno za osebe na invalidskih vozičkih, signalizacija na sredi pločnika, ki se ji oseba na vozičku lahko umakne le tako, da se poda na vozišče, itd). Zahtevamo, da se zaznane prepreke za gibalno ovirane nemudoma odpravijo.

(3) da se zasleduje strategija razvoja javnega avtobusnega prometa v smer, da se izboljša storitev za potencialne uporabnike tako, da bo zagotavljala cenovno in časovno bolj ugodno alternativo avtomobilu ne le na poti »dom – center mesta« temveč tudi v vse druge smeri v občini in v sosednje občine, od koder v MOM na delo prihajajo ljudje, pa tudi v navezavi za medkrajevno potovanje (železnica, medkrajevni avtobusni promet). Avtobusni promet mora biti na razpolago večino časa.

Kaj pravite?

Kako in v kakšnem času boste dosegli, da se bo izvedel načrtan projekt kolesarskih poti?

V sodelovanju s stroko, navezava na ostale občine predvsem pa z črpanjem evropskih sredstev, ki so za to na voljo.

V kolikšnem času boste izvedli pregled poti in odpravili ovire za gibalno ovirane osebe?

Takoj pregled celega mesta in najbolj nujne takoj. Glede večjih investicij pa skupaj s projekti (npr. prehod iz železniške do avtobusne postaje, dostop do peronov, trenutno nemogoče za gibalno ovirane – v okviru celovite prenove avtobusnega kolodvora).

Ali se strinjate, da je potrebno posodobiti javni avtobusni promet v smeri, da bo predstavljal cenovno, časovno in okoljsko ugodnejšo alternativo avtomobilu? Če se - na kakšen način boste to dosegli?

DA. Posodobitev in prilagoditev dnevni redov (glede na digitalne kartice imamo popolno bazo, kje kdaj se vozi koliko ljudi in se mora temu prilagoditi vozni red.) prehod na zelene avtobuse (električne).

Kako boste dosegli, da bo Urad za komunalno, promet in prostor in drugi vpleteni uradi bolje sledili prometni strategiji?

Z celovito reorganizacijo mestne uprave (prvih pol leta mandata).

UREDITEV PROMETA

Hrup

V mestu je zaznati več ključnih točk, kjer se ustvarja prekomeren hrup, ki niža kvaliteto bivanja občanom.

Zahtevamo,

(1) da se izravnalne postaje avtobusnih linij, začetne in končne postaje turističnih prevozov locirajo stran od stanovanjskih objektov;

(2) Zahtevamo, da MOM pozove Slovenske železnice in DARS, da na točkah, kjer se presegajo mejne vrednosti hrupa, postavijo ustrezne protihrupne ograje.

Kaj pravite?

Pojasnite na kakšen način in do kdaj boste uredili, da bodo izravnalne postaje avtobusnih linij in začetne in končne postaje turističnih prevozov locirane stran od stanovanjskih objektov?

Z občinskim prostorskim načrtom.

Pojasnite, kako boste dosegli da bodo Slovenske železnice in DARS v najkrajšem možnem času na točkah kjer se presegajo mejne vrednosti hrupa v MOM postavili protihrupne ograje?

S sodelovanjem z vlado in državnimi institucijami. Za te namene so na voljo tudi evropska sredstva, MOM in država tukaj lahko in moreta sodelovati.